

České Budějovice, 4. prosince 2024

První výskyt difylobotriózy v České republice – nákazy vyvolané tasemnicí škulovcem širokým po konzumaci jiker štiky

Parazitologové z Biologického centra Akademie věd ČR potvrdili první autochtonní (tj. domácí, neimportovaný) případ difylobotriózy v České republice. Toto lidské onemocnění způsobuje tasemnice škulovec široký. K nákaze došlo po konzumaci syrových jiker štiky (kaviáru) pocházející z nádrže Lipno v jižních Čechách. Tento případ naznačuje přítomnost zavlečeného parazita v nádrži, která by tak mohla představovat nové ohnisko nemoci. Riziko nákazy lidí je však velmi nízké. Zdrojem nálezů jsou pouze syrové nebo nedostatečně tepelně upravené dravé ryby jako okoun říční a štika obecná. Přestože škulovec široký může dosáhnout značné délky (až několik metrů), u většiny pacientů nezpůsobuje vážné zdravotní komplikace. Nemoc je navíc snadno léčitelná.

K nákaze došlo v jižních Čechách v oblíbené destinaci přehrady Lipno v říjnu 2023. Nakazil se 37letý muž, který snědl kaviár ze syrových jiker štiky. Po dvou měsících se u něj objevily žaludeční a střevní potíže, především nadýmání, po dalších dvou měsících vyloučil část tasemnice. Následné specializované lékařské vyšetření potvrdilo přítomnost velkého množství vajíček škulovce širokého (*Dibothriocephalus latus*) a byla zahájena úspěšná léčba. „Vzhledem k tomu, že pacient nikdy předtím nekonzumoval syrové ryby ani jiné syrové nebo nedostatečně tepelně zpracované rybí produkty, lze považovat tuto nákazu za první prokázaný případ autochtonní difylobotriózy v České republice,“ potvrdil Tomáš Scholz z Parazitologického ústavu Biologického centra AV ČR.

Škulovec široký je střevní tasemnice, která může dorůst délky několika metrů. Její životní cyklus zahrnuje dva meziphostitele: planktonní koryše (buchanky) a sladkovodní dravé ryby, v jejichž vnitřních orgánech, svalovině, případně vaječnicích se vyvíjejí larvy infekční pro člověka. Hlavním definitivním hostitelem je člověk, který se nakazí pouze pozřením syrových nebo tepelně nedostatečně upravených ryb či rybích pokrmů, především okouna říčního a štiky obecné. Nakazit se mohou i šelmy jako pes, kočka či liška. Vajíčka této tasemnice nejsou infekční pro člověka.

Tasemnici zavlekl do Lipna patrně nakažený turista

Přestože jihočeští parazitologové provedli podrobné genetické analýzy, nelze vystopovat, jak přesně se parazit do Lipna dostal. V předchozích rozsáhlých studiích o škulovci širokém spolu s kolegy ze Slovenska podrobně zmapovali výskyty tohoto parazita v Evropě a Asii od roku 1900 do současnosti. Potvrdili, že byl tento parazit mnohem častější v minulosti. Dnes se vyskytuje mnohem vzácněji jen v několika ohniscích, a to především v alpských jezerech v severní Itálii, Švýcarsku a Francii a zejména v několika oblastech Ruska. „Podle našich závěrů není pravděpodobné, aby byla tasemnice zavlečena do Lipenské přehrady s vysazenými rybami nebo nakaženými buchankami. Nejpravděpodobnější je, že parazita do přehrady zavlekl turista z endemické oblasti, například z Ruska, který spolu se stolicí uvolnil vajíčka tasemnice do vody nebo jejího okolí,“ říká parazitolog Roman Kuchta z Biologického centra AV ČR. V květnu a srpnu letošního roku navíc parazitologové vyšetřili více než stovku dravých ryb z Lipna, ale výskyt larev tohoto parazita neprokázali.

Riziko nákazy je velmi nízké

„Často se setkáváme s tím, že lidé podléhají strachu z parazitů nebo jsou vystrašeni lživými kampaněmi nekalých prodejců přípravků proti parazitům, tzv. internetových šmejdů. Obavy jsou ale naprosto zbytečné. Lidských parazitů je v české republice velmi málo. Výskyt škulovce širokého v rybách Lipna je nepochybně velmi vzácný a riziko nákazy lidí je značně nízké, protože při běžné tepelné úpravě či hlubokém zmražení ryb se larvy škulovce spolehlivě zničí,“ uklidňuje veřejnost Tomáš Scholz. „Difylobotrióza navíc není závažné ani život ohrožující onemocnění a existuje velmi účinná léčba,“ dodává.

Části tasemnice škulovce širokého (A, B) a jeho vajíčka (C), spontánně uvolněné z pacienta po konzumaci jiker štiky obecné z Lipenské přehradní nádrže. Foto: BC AV ČR

Kontakt:

Prof. RNDr. Tomáš Scholz, CSc., parazitolog, Biologické centrum AV ČR, tel. 387 775 431, e-mail: tscholz@paru.cas.cz

Doc. RNDr. Roman Kuchta, Ph.D., parazitolog, Biologické centrum AV ČR, tel. 387 775 488, e-mail: krtek@paru.cas.cz

Mgr. Daniela Procházková, referentka publicity, Biologické centrum AV ČR, tel. 387 775 064, 778 468 552, e-mail: daniela.prochazkova@bc.cas.cz

Publikace:

Scholz T., Kuchta R., Brabec J. 2024. Possible new focus of diphyllobothriasis in Central Europe. *Emerging Infectious Diseases* 30 (12): 2698–2700. doi: 10.3201/eid3012.241330

Králová-Hromadová I., Radačovská A., Čisovská Bazsalovicsová E., Kuchta R. 2021. Ups and downs of infections with broad fish tapeworm *Dibothriocephalus latus* in Europe from 1900 to 2020. Part I. *Advances in Parasitology* 114: 75–166. doi: 10.1016/bs.apar.2021.08.008

Kuchta R., Radačovská A., Čisovská Bazsalovicsová E., Králová-Hromadová I. 2023. Ups and downs of infections with the broad fish tapeworm *Dibothriocephalus latus* in Europe (Part II) and Asia from 1900 to 2020. *Advances in Parasitology* 122: 1–69. doi: 10.1016/bs.apar.2023.05.001

Kuchta R., Kolářová I., Kašný M., Ditrich O., Horák H. 2015. Pravda o parazitech a jejich vymítačích. *Vesmír* 2015(9). <http://vesmir.cz/2015/09/24/pravda-parazitech/>